

UOLT UILTMAN NASRIDA “AMERIKA ORZUSI” KONSEPTI

Fayzullayeva Nigina Sur’at qizi

BuxDU I bosqich magistranti

Ilmiy rahbar: f.f.f.d. (PhD) M.R.Kilicheva

Annotatsiya: Maqolada jahon adabiyotining mashhur yozuvchisi Uolt Uitman ijodi orqali Amerika xalqlarining talqini aks etgan va shoirning she’riyatida tutgan o’rni haqida so’zlangan.

Kalit so’zlar: Uolt Uiltman, “Leaves of Grass”, “The Inebriate”,

Dunyo xalqlarining birodarligi va umuminsoniy adolat kuychisi sifatida tarixda qolgan, qolaversa, erkin she’rning otasi deb atalgan shoir, esseist va jurnalist Uolt Uitman Qo’shma Shtatlardagi she’riyatga katta ta’sir ko’rsatgan. Uning eng mashhur asari – “Leaves of grass” ning birinchi marta nashr etilganida bahs-munozaralarga sabab bo’lgan. Uitmanning she’riy uslubi inqilobiy bo’lib, u birinchi marta " Barglarning barglari" deb nomlangan va Ralf Valdo Emerson tomonidan maqtovgga loyiq topilgan. Ozgina vaqt o’tgandan keyin Whitman tomoshabinlarni jalb qila boshlagan, lekin u ko’pincha tanqidlarga uchragan. So’nggi o’n yilliklar mobaynida Uiltmanning shahvoniyligi, uning atrofidagi munozaralarda namoyon bo’lgan. Shuningdek, shoir ko’p yillar davomida ziddiyatlarga duch kelgan bo’lsa-da, umrining oxiriga kelib u ko’pchilik tomonidan "Amerikaning yaxshi kul shoiri" deb nomlangan. Uitman adabiyotning yana bir "keksa oq tanli yigiti" ekanligi bi bir necha marotaba ta’kidlab kelingan.

Uolt Uitmanning dastlabki ijod namunalari ancha an’anaviy bo’lgan. Shoir mashhur tendentsiyalar haqida yozgan va shahar hayotiga oid eskizlarni yaratgan. 1842-yilda shoirning dastlabki romani “The Inebriate”da Franklin Evans bosh qahramon bo’lib, u yosh va soda yigit bo’lgan, u do’ssti (Kolbi) tomonidan osongina aldangan va oxir-oqibat-da ichkilikka ruju qo’yan. Franklin ko’p marta spirtli

ichimliklarni iste'mol qilmaslikka harakat qiladi, lekin ikkita xotini vafoti va bir necha muvaffaqiyatsizliklar qahramonni yana-da ichkilik domiga tortadi. Franklin Evans obrazi orqali shoir o'z xatolari orqali yashayotgan va ularni o'rganayotgan, hayot yo'li davomida saboqlarini olayotgan yigitning sayohati orqali aks ettirilgan. Uiltman shu asarida alkogolizm dahshatlarini tasvirini keltirgan. Keyinchalik, Uitmanning romanni "chirigan" deb tan olishi mumkin edi, ammo nashr etilganida tijorat jihatidan muvaffaqiyatga ega bo'lgan.

Shoir o'zining dastlabki ish faoliyatini turli gazeta va jurnalda faoliyat olib boorish bilan boshlagan, masalan, 1840-yillarning o'rtalarida Uiltman "Bruklining kunlik burguti" gazetasida muharriri bo'lib ishlagan, biroq uning "Erkin tuproq" partiyasi bilan siyosiy qarashlari oqibatida uni ishdan bo'shatdi. Keyinchalik, 1848 yilning boshida Nyu-Orlean gazetasida ishlagan, o'sha davrda shoir uchun shaharning ekzotik tabiati yoqimli bo'lsa-da, u Bruklining uyiga ko'chib ketgan. So'ngra, 1850- yillarning boshlarida shoir gazetalar uchun yozishni davom ettirgan, va albatta, uning diqqat markazida she'riyat bo'lgan. Uiltman o'zining atrofidagi mashxur shahar hayotidan ilhomlanib she'rlar yoza boshlagan..

Bunga ko'ra, Uitmanning yana bir mashhur she'riy to'plami "Leaves of grass"ning birinchi nashrini nashr eta boshlagan. Kitobda hali she'riyatda noma'lum bo'lgan, noodatiy yo'nalishda ijod olib borilgan. Uiltman o'zining she'rlarida ajoyib so'zlarni yozgan, aslida o'zini "amerikalik bard" deb tasvirgan. Qizig'i shundaki, kitobning sarlavha varag'i, ehtimol, tekshirish uchun muallifning nomi qayd etilmagan.

"Leaves of grass"ning haqiqiy nashrida Uitmanning o'ziga xos lavhalarni keltirgan, masalan, Nyu-Yorkdagi olomon, zamonaviy kashfiyotlar, xalqni hayron qoldirgan voqealar va hatto-ki 1850-yillarning shafqatsiz siyosati o'z aksini topgan. Uiltman ijodi davomida oddiy odamlarning shoiri bo'lishga harakat qilishiga qaramasdan, uning kitobi boshqa shoirlarnikidan katta farq qilmadi. Biroq, "Leaves of Grass"ning barglari bitta katta jamiyatni o'ziga qamrab olgandi. Uiltman o'z ijodi bilan, yozuvchi va ma'ruzachi Ralph Voldo Emersonni hayratga solgan va unga kitobining

bir nusxasini yuborgan. Emerson uni o‘qib chiqib, katta taassurot bildirib, o‘zining fikrlarini go‘zal maktub orqali bayon etgan. "Men sizni katta martabaning boshida o‘zimning salomim bilan qutlayman", - deydi Emerson Whitmanga maxsus maktubda. Shu xat orqali Uiltman o‘z kitobini targ‘ib qilishni istagan.

Qolaversa, hozirgi zamon shoirlari ham Uiltman ijodiga befarq emasliklarini bildirganlar. Bunga misol qilib, Germaniyalik tadqiqotchi Schöberlein shunday deydi: "Men sinfda Uitmanning kamroq ma'lum bo‘lgan sevgi she'rlaridan birini tez-tez o‘qiyman va shogirdlarim butun asar ikki jins vakillari ham teng ekanligini tushunishganida, ular yuzidagi hayratni ko‘rishdan zavqlanaman - bu ularga shunchalik beparvo tuyuldiki, dastlab ular buni sezmadilar”.

Fikrim so‘ngida shuni aytishim mumkin-ki, Uitman noma'lum siyosiy va falsafiy mutafakkir bo‘lib, ijodi davomida o‘zining shaxsiy tarafkashliklarini yengib o‘tishga qodir shaxs - bu haqiqatan ham ajoyib. Shu o‘rinda, uning barcha jasoratlari va shov-shuvlarini bir chetga surib qo‘ysak-u, Uitmanning qarashlari birinchi navbatda “demokratiya”ga yo‘naltirilganligi va uning xulq-atvorlari yig‘indisi, dunyoga qarashi haqidagi asosiy tezisi men uchun juda muhim tushuncha bo‘lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. http://americanenglish.stat.gov/files/ae/resource_files/1-the_gift_of_the_magi_0.pdf
2. https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/a-retrieved-reformation.pdf
3. https://www.booksite.ru/fulltext/gen/ri/genri_o/stories/obrash.htm
4. https://americanenglish.state.gov/files/ae/resource_files/the-last-leaf.pdf